

14. Тарасов Г. Психологические особенности музыкального обучения младших школьников / Г.Тарасов // Музыка в школе. – 1983. – №2. – С. 14 – 18.
15. Тушева В. Творчі завдання на уроках музики / В.Тушева // Початкова школа. – 1997. – №6. – С. 29 – 31.
16. Хлебникова Л.О. Виховання музикою / Л.О.Хлебникова // Навчання і виховання шестирічних першокласників: Зб. ст. / Упор. К.Прищепа. – К.: Радянська школа, 1990. – С. 155 – 168.
17. Детское музыкальное творчество в динамике становления личности // Проблемы музыкальной культуры: Сб. ст. – Вып. 1. – К.: Муз. Украина, 1987. – С. 102 – 119.

Аннотация
Витковская С.А.

Методы создания стойкого ассоциативного мышления учеников на начальном этапе формирования будущего музыканта

В статье представлены концептуальные подходы процесса формирования музыканта на начальной стадии развития, которые основываются на интеграции равноправных видов музыкальной деятельности, а именно: слушание музыки, вокально-хоровое исполнение произведений, музицирование, музыкально-ритмические движения. Предложено рекомендации создания устойчивого ассоциативного мышления на начальном этапе формирования будущего музыканта. В этот комплексный процесс входит усвоение эстетических личностных качеств учеников, соединение различных видов искусств, использование воспитательного потенциала украинского национального искусства, который направляет детей на красоту и совершенство в каждом виде деятельности.

Автор предлагает музыкально-ритмические уроки, которые построены в виде путешествий или приключений и апробированы на личной практике в работе с учениками групп начального эстетического воспитания

Ключевые слова: ассоциативное мышление, формирование будущего музыканта, искусство, творчество, теория решения изобретательских задач, интеграция, жанр, нотная грамота, релятивная система.

Summary
Vitkovska S.O

Methods of Forming of Stable Associative Thinking of Pupils at the Primary Stage of the Future Musician Formation

The article presents approaches of the process of a musician at the primary stage of development, which are based on the integration of equal in rights kinds of music activity, namely: listening to music, vocal and choral rendering of the works, music performing, music and rhythmic movements. Recommendations of creating of stable associative thinking at the primary stage of the future musician forming are offered. This complex process includes mastering of aesthetic personal qualities of the pupils, combining of different kinds of arts, using educational potential of Ukrainian national art, which directs children steps to the beauty and perfection in each kind of activity.

The author offers music and rhythmic lessons, made in the form of travelling and adventures and approved in personal practice in work with pupils of groups of primary aesthetic education.

Key Words: associative thinking, formation of the future musician, art, creation, theory of inventive problem solving, integration, genre, key note literacy, relative system.

УДК 37.036:78(045)

Гут Л.С.
старший викладач кафедри теорії та
методики музичного мистецтва
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(м. Хмельницький)

Музика як явище культури і засіб виховання

Проблема розвитку культури, як засобу виховання дітей дошкільного віку, є актуальною в наш час і має психолого-педагогічну значущість. У статті проаналізовано види музичної діяльності (спів, слухання музики, ритмічні рухи), які активізують дітей дошкільного віку, впливають на розумову діяльність, розвивають фізично. Автор розглядає види музичного сприймання у дітей: пасивне, малоактивне, активне. Сприймання музики впливає не тільки розвиток дітей, а і на виховання. Музичне виховання та розвиток дітей дошкільного віку вимагає від сучасного педагога, музичного керівника ініціативу та творчість. Висвітлені умови координації можливостей та їх використання розглядаються автором з практичними прикладами. Зазначені види навчання не лише слугуватимуть музичному становленню дошкільника, а і сприятимуть професійній підготовці музичного керівника.

Ключові слова: гра, пісня, почуття, естетичний вплив, враження, виховання.

«Музика єдина всесвітня мова, її не треба перекладати, на ній душа говорить з душею»

Бартольд Ауербах

Постановка проблеми у загальному вигляді... В умовах духовного та культурного розвитку України важливого погляду набуває проблема розвитку культури, як засобу виховання. На жаль, сьогодні наша країна відчуває дефіцит професіоналізму саме серед представників виховних структур дошкільних закладів. Сучасному українському суспільству потрібна модель формування високої культури дітей засобами музики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми... Значний внесок у розробку теорії культури, як засобу виховання зробили Б.Асаф'єв, І.Бех, Д.Богоявленська, Л.Виготський, О.Ростовський, Н.Ветлугіна, Н.Шоломович, В.Зінич, А.Кенеман. Основною метою державної політики в галузі сучасного виховання є створення умов щодо всебічного розвитку особистості. У тому високий рівень культури майбутнього виховання є вершиною професійної майстерності.

Формування цілей статті. Метою даної статті є розкриття творчої особистості вихователя, музичного керівника, яка формує і закладає основи музичного сприймання і виховання.

Виклад основного матеріалу. Дитина сприймає світ в цілому: природа, культура, людина та її власне внутрішнє я. Певні уявлення про навколишній світ допомагають дитині розуміти взаємозв'язок між цим поняттям та закладають основи світорозуміння і себе у цьому світі. Гармонійного розвитку дитини, допомогти їй в освоєнні нового – одним із сильних засобів впливу є музика – величезний потенціал розвитку як інтелектуальних здібностей, так і психічних функцій підростаючого покоління. Важко переоцінити вплив музики на людину. Це живе, неповторне джерело натхнення. Музика може надати насолоду, а також викликати сильне душевне переживання, спонукати до роздумів, відкрити невідомий світ фантазій.

«Музика, як будь-яке мистецтво, допомагає дітям пізнати світ, виховує дітей» – так визначав роль музику у формуванні особистості композитор Дмитро Кабалевський. Дитина прагне до яскравого, барвистого, блискучого предмету. Все це в неї викликає задоволення. В перші роки дитина погано реагує на естетичні враження, її вабить лише що-небудь яскраве, барвисте. Малюк байдуже проходить повз квітучі каштани, не радіє першим проліскам. Чому? Тому що її не навчили помічати прекрасне в оточуючому світі, емоційно відгукуватись на нього. Таким чином, у процесі естетичного сприймання можна виділити два компоненти: емоційний і пізнавальний. Емоційний виявляється у радості, здивуванні міміці.

Пізнавальний компонент естетичного сприймання – це аналіз музичних властивостей, що надають музичному образу певного розвитку. Є такі відтінки почуттів, які глибше і повніше можна виразити музикою. Музика загострює почуття дитини естетичне сприймання необхідне дитині як гра, як казка воно народжує здатність до естетичного судження. Малюки здатні відчути красу і висловити свої враження. Вивчаючи пісню «Осінь» композитора В.Коваленко, вихователь підкреслює, що ознаками осені є «медом пахнуть роси», «вітри голосять», «журавлі курличуть в небі», тобто естетичне сприймання супроводжується естетичним судженням педагога.

Якщо у людини сформоване естетичне сприймання музичного твору то це викликає не лише певні емоції, а й більш складні прояви – естетичні переживання. У цей момент людина прагне відтворити красу такою, як вона її відчуває крізь призму індивідуальних особливостей свого бажання, своїх відчуттів. Музичний керівник який є посередником між композитором і дитиною, має так активізувати сприймання, щоб твори мистецтва глибоко впливали на свідомість та естетичне сприймання. Сприймаються не окремі звуки, фарби, а весь колорит, вся гармонія музичного твору. Постійне прослуховування музичного твору при вдалому веденні заняття народжують естетичні почуття і естетичний смак. Багаторазове переживання різних емоцій сприяє формуванню естетичної потреби, що становить основу для подальшого розвитку складової духовності. Взагалі музика, і розуміння музичних творів дає людям багато насолоди і приємності, освітлює життя.

Музика є чудодійним засобом виховання. Завдяки музиці у дитини пробуджуються почуття про прекрасне не тільки в оточуючому світі, але й в самому собі. Дитячу гру ще античні філософи розглядали як своєрідну модель всесвіту. Зокрема Геракліт 6 ст. до. н.е. зазначив: «Вічність – то дитина, що грає». Гра для дитини – справжнє життя зі своїми радощами і прикрощами, переживаннями і досягненнями. Водночас це вільна діяльність, адже дитина грає із задоволенням, без примусу. А якщо це музично-ритмічна гра? Рухаючись під музику, діти вчаться глибоко її сприймати, тим самим отримують сильні враження від художніх творів. При цьому розвивається їхня уява, поглиблюється почуття, поступово формується смак.

Основне завдання ритмічної діяльності – це формування у дітей уміння сприймати музичні образи в їх розвитку і здатність виражати їх у рухах, відповідно до музики. Діти починають свідомо розуміти окремі засоби музичної виразності – реєстри, темп, динаміку, ритм, акценти, метричну пульсацію. Вчаться розуміти структуру твору – мотив, фраза, речення, період. А таке свідоме сприймання людини посилює витонченість рухів, які допомагають розширити певний образ. Все це наповнює дитячу душу глибоким естетичним змістом, що продовжує розвивати смак. В основі гри використовуються цільові програми музики, які підказують хід дій сюжетної гри, музичну характеристику персонажу. Діти уявляють себе зайчиками, льотчиками, будівельниками, і музика допомагає їм емоційно налаштуватись на дію. Тому з перших понять слід домагатися цілісного сприймання дітьми музики і гри (етап ознайомлення). В наступних етапах (вивчення, закріплення) вихователь дає змогу дитині глибше усвідомити засоби музичної виразності і глибину рухів відповідно до музики. Таким чином глибоке, багаторазове сприймання музики, її аналіз та виконання рухів, поглиблює культуру сприймання музики і витонченість рухів.

«Який малюк у грі, такий він буде у праці» - так вважав А.Макаренко. Спів дітей це – наймасовіший і найдоступніший вид виконавства. Співочі можливості дітей невеликі. І все ж, починаючи з підспівування, вони виражають свої почуття, поступово оволодіваючи навичками співу. Вокально-хорові навички лежать в основі виразного співу, формування слуху і голосу. Насамперед порада дорослим, батькам, вихователям: співайте, співайте, співайте колискові, співайте без слів. Це дуже важливо. Музика розвиває почуття, думки, зміцнює здоров'я дитини, збагачує духовно.

Спів – це найкоротший шлях до душі дитини. Виховання дитини починається з перших днів життя. Мамина пісня формує душу дитини ще в утробі матері. Французькі вчені довели, що саме в той період слід закладати естетичні почуття, співаючи пісні, читаючи казки, чи просто розмовляючи з дитиною. Діти народжені саме за такою методикою, були на рівень вищі в естетичному розвитку інших дітей. Музика – це відтворення людських почуттів, становлення їх і розвиток. Особливо в пісні багатющій, розвиваючий потенціал. Спів пісень, обговорення їх змісту, почуттів, емоційний відгук – все це виховує і розвиває музичні здібності, облагороджує почуття, вчинки, активізує розумову діяльність і розвиває фізично.

Дошкільні роки – це час найбільш інтенсивного нагромадження музичних вражень, розвитку музичного сприймання. Спів є найкращою формою дихальної гімнастики. Під час співу зникають недоліки мовлення. Слово в пісні – це доповнення до музики. Малюк має багато разів почути ту саму пісню у гарному виконанні. Дуже важливо, щоб чудовий світ природи, музики, фантазії, творчості, були постійними супутниками у житті дітей.

Провідним видом в дитячій музичній діяльності є слухання музичного твору. Сприймаючи музичні твори, діти слідкують за розвитком музики, настроєм і характером твору. Слухаючи музику, діти знайомляться з музичними творами, різними жанрами, яскравими засобами виразності. Музика — це мова почуттів. Залишати дитину на рівні загального сприймання не доцільно. Слід допомагати дитині зрозуміти музичну мову, емоційний зміст і засоби музичної виразності. Для розвитку уміння слухати музику важливу роль відіграє музично-сенсорне виховання. Висотні, ритмічні, темброві і динамічні особливості звуків є засобами музичної виразності, які діти усвідомлюють в процесі сприймання музики. Прослухати музичний твір пропонується кілька разів, і кожен раз дитина має дізнаватися про щось нове.

Виховне значення музики надзвичайно велике і вимагає ініціативи та творчості педагога. Використовують 3 види музичного сприймання:

- пасивне;
- малоактивне;
- активне.

Пасивне. Дитина мимовільно чує музику, але не аналізує її.

Малоактивне. Дитина слухає музичний твір, а думає про щось інше. Музика її не хвилює. Дитина розуміє, аналізує, хвилюється, знаходить яскраві слова для характеристики певного персонажу. Дуже цікавою є думка про замальовування картин, які виникли в уяві при прослуховуванні музичного твору, про поєднання слухання музичних творів з малюванням картин, які з'явилися в уяві. Яскраво прибраний зал, костюми – найдоступніші і найсильніші засоби естетичного виховання малюків.

Видовища, розваги, всі види театру, святкові ранки, мають на меті естетично і морально виховувати малюків. Можна послухати класичну, народну, сучасну музику. Готуючи такий концерт, вихователі надають дітям естетичне задоволення, радість, а також висміюють лінивих і неохайних. Видовища, підготовлені дорослими, старшими дошкільнятами, сприяють розвитку самостійної музичної діяльності малюків. Так концерти збагачують дітей новими знаннями, враженнями, розширюють кругозір, музичний досвід.

Ігри – це забави з відтінком гумору, цікавості. Найчастіше проводять з найменшими дітьми. Це – «Ладусі», «Тосі-тосі», «Де коза рогата», «Сорока-білобока», «Гойда-гойда», «Печу-печу хлібчик», різні види хованок. Поєднуючи музику з ігровими жартівливими діями, вихователь створює невимушену обстановку для дітей. Граючи у ці ігри, діти масажують долоньки, ручки, пальчики, хребет, похитують голівкою. Ритм та рухи у цих піснях співзвучні, і це дуже подобається дітям. Тілесний контакт дітям дуже потрібен. У дітей активізується кровообіг, покращується пам'ять, розумова діяльність.

«Всі таланти дітей на кінчиках пальців» – є народною думкою.

Головним у формуванні естетики краси, що згодом переростає в основу поведінки і характеру людини, є педагог. Естетика взаємин і поведінки – результат усього виховання. Набуте внутрішнє, духовне, інтелектуальне багатство неодмінно розкривається з усією повнотою в естетичному стані.

Гармонія, внутрішня краса, яку доповнює манера поведінки та приваблива зовнішність, є важливою умовою його морально-естетичної цінності. Дуже гарні слова К.Ушинського про те, що дати знання може тільки знаючий учитель, виховати характер, може людина з твердим характером, естетично виховати дітей може той учитель, який сам естетично вихований.

Всі види музичної діяльності вдало поєднуються у музичному занятті. Тенденції сучасної музичної освіти дошкільнят, з одного боку, спрямовані на збереження кращих методичних надбань, з іншого – на пошуки більш ефективних форм змісту і видів музичної діяльності, спрямовані на розвиток творчої особистості дитини. Попередні форми музичних занять передбачали репродуктивну діяльність дітей у певній структурі та регламенті. В новітніх підходах до організації музичних занять переважають тенденції творчого розвитку дитини. Провідні педагоги – музиканти працювали над даною проблемою, а саме: К.Орф, З.Кодей, Ж.Далькроз. Спираючись на багатий досвід педагогів новаторів та потреби фахівців у вдосконаленні форм сучасних занять,

було розроблено різні типи музичних занять. Це традиційне, тематичне, комплексне, домінантне. Кожне з них несе посилено дидактичну, виховну та розвиваючу цілі. Мета кожного заняття допомогти дитині відкрити музику в собі, навчити сприймати, аналізувати та розуміти музичний твір. Кожне музичне заняття це вдалиий підбір репертуару та цікаве використання методів та прийомів навчання. Складність побудови музичного заняття вимагає великої майстерності педагога. Музичний репертуар знаходиться у різних етапах навчання що вимагає високого рівня викладання. Вікові можливості дітей та їх конкретно-образне мислення потребує технічних засобів навчання, атрибутів і всього того, що допоможуть дитині почути, зрозуміти і усвідомити музичну мову. Треба підкреслити, що кожен вид музичної діяльності має свої особливості, тому музичний керівник повинен володіти великим арсеналом педагогічних засобів, щоб досягти цілей, намічених програмою і успішно виконати її вимоги.

Усі зазначені вище види навчання, які вдало співіснують у музичному занятті слугуватимуть фундаментом музичного становлення дошкільника і його творчого потенціалу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Ігнат'єва Л. Музикотерапія у дитячому садку / Любов Ігнат'єва // Дошкільна освіта. – 2008. – №4 (22).
2. Юзвак Ж. Краса врятує світ / Жанна Юзвак // Дошкільне виховання. – 1993. – №11-12.
3. Нечай С. Музика розвиває інтелект / Світлана Нечай // Дошкільне виховання. – 2007. – №7.
4. Початкова школа. – 2000. – №1– 3. – С. 40-41.
5. Нечай С. Музика розвиває інтелект / Світлана Нечай // Дошкільне виховання. – 2007. – №7.

Анотація

Л.С.Гут

Музыка как культурное явление и способ воспитания

Проблема развития культуры как способа воспитания детей дошкольного возраста актуальна в наше время и имеет психолого-педагогическое значение. В статье раскрываются виды музыкальной деятельности (пение, слушание музыки, ритмические движения), которые активизируют детей дошкольного возраста, влияют на умственную деятельность, развивают физически. Автор рассматривает виды музыкального восприятия у детей: пассивное, слабоактивное, активное. Восприятие музыки влияет не только на развитие детей, но и на воспитание. Музыкальное воспитание и развитие детей дошкольного возраста требует от современного преподавателя, музыкального руководителя инициативу и творчество. Раскрытые условия координации возможностей и их использование рассматриваются автором с практическими примерами. Предложенные виды обучения не служат не только становлению дошкольника, но и помогают профессиональной подготовке музыкального руководителя

Ключевые слова: *влиять, игра, песня, эстетическое влияние, впечатление, чувства воспитанности.*

Summary

L.S.Gut

Music as a Phenomenon of Culture and Means of Education.

The problem of culture development as a means of educating children of pre-school age is topical nowadays and has psychologic-pedagogical meaning. The article reveals kinds of music activity (singing, listening to music, rhythmic movements), which make children of pre-school age more active, influence their mental activity, develop them physically. The author considers kinds of musical perception of children: passive, subactive, active. Perception of music influence not only the development of children but their education as well. Musical education and development of children of pre-school age demands of the modern teacher, music instructor initiative and creative work. The revealed conditions of facilities coordination and their usage are examined by the author with practical examples. The offered kinds of teaching don't serve formation of a preschool child, but also help professional preparation of a music instructor.

Key Words: *influence, game, song, aesthetic influence, impression, feelings of good manners.*

УДК 929-051 Рахманінов С.(470):786(045)

Гуцал Р.С.

*кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри теорії та методики музичного мистецтва
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(м.Хмельницький)*

Формування композиторського стилю Сергія Рахманінова в руслі провідних тенденцій свого часу

Автор статті узагальнює особливості композиторського письма Сергія Рахманінова, спираючись на наукову літературу, класифіковану поетапно протягом майже століття. Розглядає основи романтичної естетики, посиляючись на сучасників у світі мистецтва – поетів-символістів, акмеїстів, футуристів, художників, на нові національні композиторські школи, паралельно висвітлюючи новаторство композитора – різноманіття і різноплановість художніх устремлень, здатність об'єднувати в цілісному художньому творі